

Kik azok a rendszergazdák és mit akarnak?

A Központi Környezetvédelmi Alap által felosztható milliárdok elköltésére (megszerzésére) manapság egész céghálózat szerveződött Magyarországon. Kik a pályázók? Milyen módszer szerint juthatnak közpénzhez? Van-e összeférhetetlenség a minisztérium által kidolgozott pályázati, elosztási rendszerben? Kik azok a rendszergazdák és mit akarnak? Ennek járt utána BARTUS LÁSZLÓ.

A Kukabúvár című környezetvédelmi folyóirat legutóbbi számában, Még nincs is jegyzőkönyv, máris hamis címmel Bódecs Barnabás, a Hulladék Munkaszövetség (Humusz) elnöke kritikus beszámolót írt a Központi Környezetvédelmi Alap (KKA) felosztásának módjáról. A cikk arra utal, hogy a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium (KTM) klienseinek kívánja szétosztani a környezetvédelmi alap egy részét. Ezt állították a zöldek szeptember 25-i találkozásán is. A jegyzőkönyv szerint Hartman Mátyás (GATE Zöld Kör) még azt is mondta, hogy a KKA lényegében nem más, mint „meghívásos zárt-körű pályázat”. A mi következtetésünk szerint ez azt jelenti, hogy a pályázat formális, esetenként már korábban eldöntötték, kik juthatnak pénzhez, kik nem. Ezt a feltételezést erősíti Trombitás Gábor (Ökosz) kijelentése is: „a minisztérium bólogatókat szeretne”.

Miért annyira fontos ez? Azért, mert a KKA-pályázatok elbírálásá-

val felosztják a milliárdos üzleteket jelentő hulladékgazdálkodási piacot is.

A KKA milliárdjai nagy vonzerőt gyakorolnak: szaporodnak azok a vállalkozások, amelyek arra alakulnak, hogy az alap támogatását elnyerjék. A KKA-n kívül más jelentős anyagi forrás nincs. Ezért csak azok maradnak a piacon, akik ebből a forrásból állami pénzhez jutnak.

Zajlik a piac újrafelosztása, a környezetvédők pedig tiltakoznak: „a minisztérium megengedhetetlen eszközökkel manipulálja a folyamatot”. Jellemzőnek tartják, hogy „Kovács Árpád, a KTM helyettes államtitkára, a KKA-pályázatok elbírálásával foglalkozó tárcaközi bizottság elnöke, a fia révén maga is érdekelt az üzletben”. Kovács Árpád viszont úgy látja, hogy a protestáló zöldek mögött a rivális, hoppon maradt környezetvédő cégek állnak.

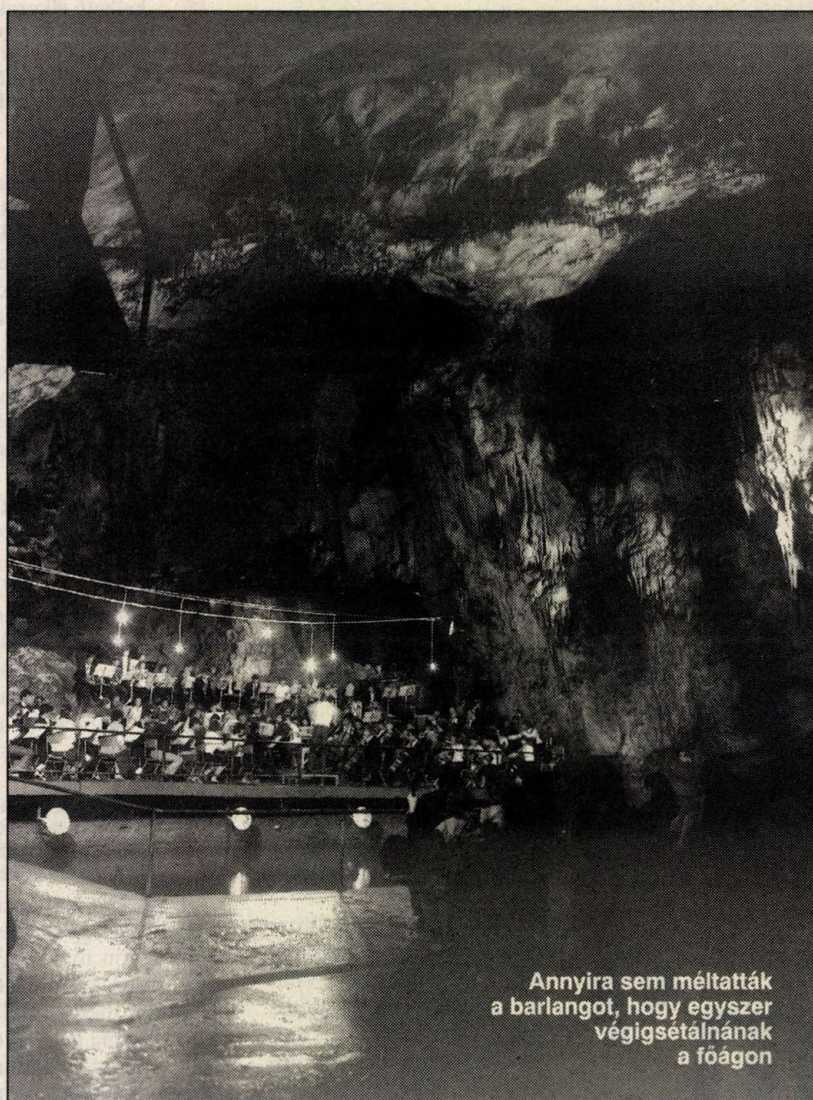
Zöld lánc

Bódecs szerint a csomagolóanyag termékdíjbizottság augusztusban három pályázatot elutasított. Közülük kettő mégis „úgy került a tárcaközi bizottság elé, mint ha a szakbizottság támogatta volna őket”. Az egyik a pécsi Biokom Kft., a másik a MÁV Rt. és a Masped Rt. által alapított Zöld Lánc Logisztikai Rt. volt. „Emiatt szóváltás alakult ki a szakbizottsági ülést levezető Kovács Árpád helyettes államtitkár úr és köztem” – írja Bódecs a Kukabúvárban. „A helyettes államtitkár azt válaszolta, hogy a munkabizottsági előterjesztésbe gépelési hiba csúszott...”

Kovács Árpád a tárcaközi bizottság ülésén tisztázta, hogy a minisztérium – „némi korrekcióval” – mégis támogatja a Biokom Kft. és a Zöld Lánc Rt. pályázatát. Ám Bódecs állítja: a szakbizottság mindkét pályázatot egyértelműen elutasította. A Zöld Lánc Rt. esetében még elírásról sem lehetett szó, mert a pályázat „annyira színvonal alatti volt”.

Kovács Árpád végül lapunknak elismerte: a szakbizottság valóban elutasította a két pályázót, de a tárcaközi bizottságnak joga volt másképp dönteni, a miniszternek pedig azt elfogadni.

A szakbizottság tagjai ezért nagy várakozással tekintettek a pályázók nyilvános meghallgatása elé. Ott meglepetten hallották, hogy a Zöld Lánc Rt. és a Biokom Kft. meghallgatása már „korábbi időpontban megtörtént.” A Zöld Lánc Rt. mellesleg közel 1 milliárd, a Biokom Kft. pedig 1 milliárd 969 millió forintra pályázik.

Annyira sem méltatták a barlangot, hogy egyszer végigsetálnának a főágon

A zöld kas

A Zöld Lánc Rt. nevével máshol is találkozhatunk: a KKA közel 1 milliárdos „miniszteri keretének” kedvezményezettjei között. Ennek listáját a tárca eddig titkosan kezelte. Sokáig nem lehetett tudni arról, hogy a miniszter miként osztotta fel az alap „köz célú” pénzeszközeit.

És újra zöld lánc

A nyilvánosságra hozott ideai kifizetések között a 205-ös sorszámu tétel a Zöld Lánc Rt., amely 5 millió 830 ezer forintot kapott a miniszteri keretből. A hulladék szelektív gyűjtésének megvalósítása az iskolás korú gyermekek bevonásával című program támogatására.

A Zöld Lánc Rt. KKA-pályázatának változatos története miatt, nyomon követtük a pénz útját.

Ábrahám Lajostól, a Zöld Lánc Rt. ügyvezető igazgatójától megtudtuk, hogy a „kísérleti programot” Pécsen bonyolították le. A munka kivitelezésére alvállalkozót kértek fel: a Waste Hulladékgazdálkodási és Szolgáltató Kft.-t.

A cégbírósági bejegyzés szerint a Waste Kft.-nek három tulajdonosa van. Egyikük Bálint József, a pécsi Környezetvédelmi Felügyelőség korábbi gazdasági igazgatóhelyettese, Kovács Árpád helyettes államtitkár egykori munkatársa. (Kovács azelőtt a pécsi Környezetvédelmi Felügyelőség szakmai igazgatóhelyettese volt.

Ugyanott dolgozott Szili Katalin, a KTM jelenlegi politikai államtitkára, továbbá Rozs Csaba, Baja Ferenc kabinetfőnöke is, akinek ellenjegyzése szükséges a miniszteri keretből történő átutalásokhoz.)

A Waste Kft. másik tulajdonosa igen közeli rokon: Kovács Zsolt, aki Kovács Árpád helyettes államtitkár fia.

Miután a Zöld Lánc Rt. a miniszteri keretből megkapta a támogatást, 5 és fél millió forintot azonnal továbbutalt a Waste Kft.-nek Pécsre. A hulladékgyűjtési akció nem járt nagy sikerrel: minimális bevétel mellett éppen (!) 5 és fél millió forintba került.

A pénz útja innentől nehezen követhető, noha a Waste Kft. vas-kos elszámolást készített. Ebből sok mindent megtudhatunk: például azt, hogy a számítógépes hulladék-nyilvántartásban miképpen kell az egeret és az ikonokat használni. Az viszont titok marad, hogy az 5 és fél millióból kinek, mikor, mire, mennyit fizettek. Az elszámolásból a kifizetések számlái, bizonylatok és átvételi elismervényei hiányoznak.

Ábrahám Lajos, a Zöld Lánc Rt. ügyvezető igazgatója szerint ez „nem is volt elvárás”. A Waste Kft. vezetője aláírásával igazolta, hogy az adatok megfelelnek a valóságnak.

Versenyhelyzetben

Az akcióról megkérdeztük Kovács Árpádot: hogyan juthatott fiának cége a miniszteri keretből öt és fél millió forinthez anélkül, hogy a KKA-nál pályázott volna. A helyettes államtitkár azt felelte:

Kovács Árpád: Elmentem, elmondtam, hogy kell ezt megcsinálni

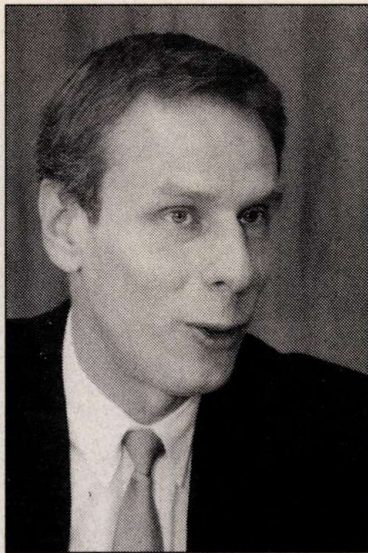
„amikor a miniszter úr kérdezte tőlem, mi értelme lenne ennek a kísérletnek, azt válaszoltam: így juthatnak az iskolák a termékdíjakból származó pénzhez”.

Az viszont kérdés marad, hogy a szerződést miért a Zöld Lánc Rt. nevében kötötték, amelynek közel milliárdos összegű pályázatát később éppen Kovács Árpád segítette tovább a tárcaközi bizottság ülésén.

A válasz talán nem is olyan bizonyult, ha figyelembe vesszük: a Zöld Lánc Rt. létrehozásának ötlete kitől származik. „A Zöld Lánc Rt. úgy jött létre, hogy a hulladékgazdálkodás termékdíjas vonalán felmerült egy szállítmányozási szükséglet” – mondja Kovács helyettes államtitkár. „Leültünk a MÁV és a Masped vezetőivel, és javasoltuk a pályázatban való részvételüket. Az ötletünket jónak tartották, és megalakították a Zöld Lánc Rt.-t. Az érintettek megkereséséről a miniszter is tudott, és jó

ötletnek tartotta. De ez még nem jelentette azt, hogy a pályázaton nyerne is”. Nyertek.

Ugyanígy került a KKA pályázói közé a városi kommunális üzemből alakult – ugyancsak pécsi – Biokom Kft. „En kértem fel őket arra, hogy vizsgálják meg: részt tudnának-e venni a pályázaton. Gondolja meg: mi lenne alkalmasabb a hulladék gyűjtésére,

Szilvássy György: Az ember egyszer köztisztviselő, máskor nem az

mint egy köztisztviselési vállalat, amely a lakossági szemetet kezeli?” – kérdezi az államtitkár. A Biokom Kft. pályázatának összeállításában segítséget nyújtott a Waste Kft., a helyettes államtitkár fiának cége is.

Kovács Árpád ezenkívül rávette a székesfehérvári kommunális üzemet is, hogy pályázzon, mert nem esélytelen. Kovács ugyanis pécsi missziója után a székesfehérvári környezetvédelmi felügyelőség igazgatójaként munkálkodott, és ahogy lényegre törően fogalmaz: „őket ismertem legjobban”. A köztisztviselőkre vonatkozó törvény miatt akkoriban kellett kilépnie az

általá még Pécsen alapított Uniko Kft.-ből, melynek egyik alvállalkozója a fia, Kovács Zsolt volt, aki egyéni vállalkozóként végzett környezetvédő talajfeltáró fúrásokat a cégnek. „Ismeretlenül kerültem Székesfehérvárra, ezért olyan szakemberekre volt szükségem, akikben meg tudok bízni” – magyarázza a helyettes államtitkár. „Vegyük figyelembe, hogy az Uniko Kft. minden alkalommal versenyhelyzetben nyert”.

Kovács Árpád még a főnök, Baja Ferenc szűkebb pátriájába is el látogatott. „A miniszter úr kérte, hogy tartsak erről előadást Nyíregyházán is. Elmentem, elmondtam, hogyan kell ezt megcsinálni. Végül elég jó pályázatot adtak be, amely valószínűleg nyerni is fog”.

Kovács Árpád szerint nem aggályos, ha a tárcaközi bizottság elnöke felkér bizonyos cégeket. „Hiába írának ki a pályázatot, ha senki nem jelentkezik” – mondja. „Ha valaki felbízta valakit, hogy pályázzon, még nem biztos, hogy nyerni is fog. Fel kell rázni a lehetséges rendszergazdákat”. És a hívó szóra színre léptek a rendszergazdák.

A zöldek viszont éppen ettől tartanak leginkább: a lehetséges „rendszergazdák” kiválasztásától. Megváltozott ugyanis a KKA pályázati rendszere. A hulladékgazdálkodás „átfogó projektjeit” ezen túl egy-egy „rendszergazdára” bízák. A „rendszergazda” megkapja a térségben felhasználható százmilliókat, és a továbbiakban alvállalkozókkal végezteti el a munkát. A harc azért folyik, ki lehet „rendszergazda”. Ez ugyanis eldönti azt is, hogy alvállalkozóként ki kerülhet az „állami” megrendelés közélebe.

Millió jó tanácsok

A „rendszergazdamodell” kritikusai szerint a korábbi eljárás szavatolt némi nyilvánosságot és esélyegyenlőséget a kis pályázók számára is. Kovács Árpád ezzel szemben az Állami Számvevőszék vizsgálatára hivatkozik, amely megállapította, hogy a minisztérium eddig nem elég hatékonyan használta fel a pénzt. Erre meg azt mondják a zöldek, hogy az új feltételek között monopolhelyzetbe kerülnek a „rendszergazdák”, és átláthatatlanná válhat, hova folynak a környezetvédelmi milliárdok. A pénzelosztás ezzel kivonható a nyilvánosság kontrollja alól. A „rendszergazda” ugyanis olyan alvállalkozót foglalkoztat, amilyet akar. Vagy amilyet „ajánlanak” neki.

Most például hivatalosan senki sem tudja, ki ajánlotta az Altus Rt. tanácsadó céget az Aggteleki Nemzeti Park vezetőinek (akik ebben az évben szintén pályáztak KKA tá-

za kliensei

A hortobágyi gémmegőrző

A zöld kassza kliensei

mogatásra). Még Szvoboda László igazgatóhelyettes sem, akit az üzlet legfőbb támogójának tartanak. Csak a dolgozók emlékeznek arra, hogy Bakos Sándor, a KTM miniszteri titkárságának vezetője hívta fel Szvoboda úr figyelmét az Altusra.

Az Altus név nem ismeretlen a KTM-ben. Bakos Sándor még a hajdani KISZ-ben együtt tevékenykedett Gyurcsány Ferencel, az Altus elnök-vezérigazgatójával, és Szilvás Györggyel, a KTM jelenlegi közigazgatási államtitkárával. Szilvás felesége egy évig az Altus Rt.-nél dolgozott, Bakos Sándor pedig korábban rövid ideig az Altus Rt. igazgatóságának tagja volt.

A megbízás alapján az Altus Rt. két tanulmányt készített az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóságának (ANPI), 1 millió 700 ezer forintért. A helyi szakemberek értékelték a tanácsadó cég egyik munkaanyagát: „a Rakaca nem folyó, hanem patak”, a „természetvédelem” pedig egy szó, egybe írandó.

A „Stratégiai terv” egyik megállapítása így szól: „A változó és sok bizonytalansággal jellemzett környezetben az ANPI (Aggteleki Nemzeti Park Igazgatósága – a szerk.) csak akkor számíthat sikerre, ha határozott célokból kiinduló jövőképe van, és világos akció a jövőkép elérése érdekében”. A tanács után jön a következtetés: „a csoport munka világosan rámutatott a siker esélyeire”, tehát „folytatódhat a tanácsadási szerződés keretei között”.

A kör bezárul

Bakos Sándor szerint erre már van jó példa. Az Altus Rt. évente néhány millióért már régóta segíti a Hortobágyi Gémmegőrző és Természetvédelmi Kht-t. Az Altus ezért Aggteleken is közhasznú társaság (kht) létrehozását javasolta. A dolgozók tiltakozásul petíciót küldtek a Természetvédelmi Hivatalnak: „hogyan engedhetnénk át az üzemeltetést olyan emberek kezébe, akik még annyira sem méltatják a barlangot, hogy egyszer végigsétálnának a főágon. Ugyan-ezek az emberek már kezdik a barlangi hangversenyek szervezését, figyelmen kívül hagyva, hogy mit bír el a barlang és annak élővilága. Itt is egyetlen dolog lebeg a szem előtt, a Pénz!”

Az Altus Rt. a KTM-ben már régóta potenciális „rendszergazda”. Bakos már többször indítványozta: bízzák meg az Altust a környezetvédelmi alap (KKA) átvilágításával, majd a minisztériumhoz tartozó ingatlanok felmérésével, hasznosításával. A korábbi szak-

mai vezetők ezt a javaslatot nem támogatták. Gyurcsány Ferenc szerint ártott az ügynek, hogy „Bakos túlságosan erőltette a dolgot”. A helyzet akkor változott meg, amikor Szilvás György lett a KTM közigazgatási államtitkára.

Szilvás a KTM nevében idén

jól ismert Kovács Árpád helyettes államtitkár választotta ki az Altus Rt.-t. A „rendszergazda módszer” ötlete azonban nem a cégtől, hanem a minisztériumtól származik.

Szilvás és Gyurcsány kooperációja nem új keletű. Gyurcsány Ferentől tudjuk, hogy az első nagyobb üzletre 1994-ben került sor közöttük. Akkor Szilvás György, a Miniszterelnöki Hivatal (MEH) gazdasági ügyekkel foglalkozó he-

nek ügyvédi munkáit akkoriban Kiss Elemér, a Miniszterelnöki Hivatal jelenlegi államtitkára látta el. Az Aldo Kft. az adásvételi szerződés után négy nappal 45 millió 300 ezer forint értékben apportálta a megvásárolt ingatlanokat az Altus Rt.-be.

Korábban Baja Ferenc miniszter is indítványozta, hogy az Altus Rt. legyen a KTM-ben „a legfőbb rendszergazda”. Az ipari tárcával és a Miniszterelnöki Hivatallal együtt kívánták létrehozni a Korona Költségvetési Tanácsadó és Államigazgatási Ellátó Rt.-t. A Korona Rt.-hez tartozott volna a Központi Környezetvédelmi Alap kezelése is. Az Altusnak induláskor 15 százalékos tulajdonrésze lett volna az új vállalkozásban. A tervet Kiss Elemér államtitkár – aki azelőtt az Altus Rt. felügyelőbizottságának is tagja volt – támogatta, ám a kormány elvetette. (Forrás: HVG, 1996. október 12.)

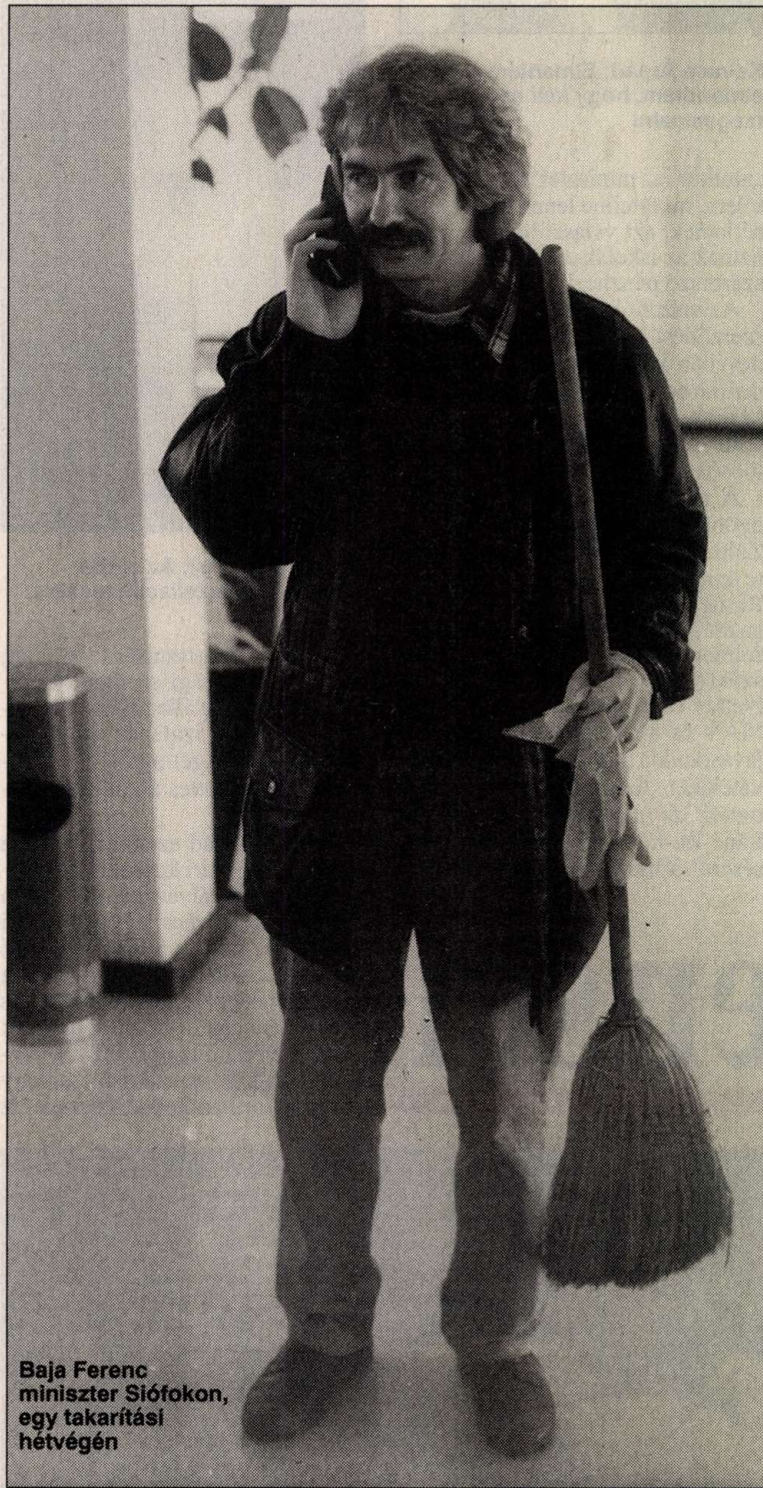
Bizalmi szakma

Gyurcsány Ferenc szerint önmagában nem kifogásolható, ha az Altusnak vannak üzleti kapcsolatai olyan közhivatalokkal, melyeknek vezetőit személyes ismeretség fűzi a céghez. Hiszen a tanácsadás „bizalmi szakma.” Azt azonban elismerte, hogy az Altusnak előnye származik a személyes kapcsolatokból. A politika és a gazdaság szétválasztása egyébként is naiv ábránd: „a világ nem így működik.” Szilvás György mindezt megerősítette. Senki sem szokta tagadni, hogy vannak barátai a politikai életben, hiszen „az ember egyszer köztisztviselő, máskor nem az”.

A rendszergazdák és az alvállalkozók egymásra találása ügyes tanácsadás esetén nem jelent gondot. Ábrahám Lajos (Zöld Lánccal) ügyvezető igazgatótól tudjuk: cége az azal a szándékkal jött létre, hogy „országos rendszergazdája legyen a begyűjtés és a nagy távolságú szállítások logisztikai rendszerének”. Első akciójuk a fönthebb már leírt – a Waste Kft.-vel „alvállalkoztatott” – iskolai hulladékgyűjtési program volt.

A Biokom Kft. pedig egyenesen a „társági rendszergazda szerepére” pályázott a KKA-nál. A Biokom a Waste Kft. (Kovács Árpád fiának cége) iskolai akciójához némi segítséget is nyújtott. A Biokom ezzel a Zöld Lánccal Rt. (a Kovács Árpád által „felrázott” rendszergazda) alvállalkozójává lépett elő.

Bálint József, a Waste Kft. ügyvezetője nem vitatja: a cége mindkét rendszergazdának potenciális alvállalkozója lehet. Kovács Árpád szerint a KKA tárcaközi bizottságának elnökeként nincs közvetlen üzleti kapcsolata fia cégével. Ezért összeférhetetlenség sincs. A rendszergazda ápol s eltakar. ■

Baja Ferenc miniszter siófokon, egy takarítási hétvégén

januárban kötötte az első tanácsadói szerződést az Altus Rt.-vel. A megbízás szerint az Altust kérték fel arra, hogy készítse el a KKA-hoz befolyó termékdíjak felhasználásának tervét. Ezzel a kör bezárult. Három pályázó közül a már

lyettes államtitkáráként 40 ezer forintos négyzetméterenkénti áron (cca. 20 millióért) adta el a MEH Szalay utcai, összesen közel 500 négyzetméteres óvodáját és bölcsődéjét a Gyurcsányék tulajdonában levő Aldo Kft.-nek, amely-